

**RODINNÉ ZÁZEMÍ A ŽIVOTNÍ RYTMUS
MORAVSKÉHO HISTORIKA BEDY DUDÍKA
OPTIKOU VÝZKUMU KAŽDODENNOSTI
A SOCIÁLNÍCH DĚJIN.
K PUBLIKACI EMY ŠIMKOVÉ ŽIVOT
A OSOBNOST BEDY DUDÍKA
(1815–1890) POHLEDEM JEHO DENÍKŮ,
VYDANÉ V ROCE 2018 V OLOMOUCI**

RICHARD MAHEL

Publikace odborné asistentky FF UP v Olomouci Emy Šimkové (původně Tomáškové) s názvem „Život a osobnost Bedy Dudíka (1815–1890) pohledem jeho deníků“¹ je věnována, jak už titul napovídá, osobnosti moravského historografa a benediktinského kněze Františka Bedy Dudíka. Je jistě záslužné, že přibývá badatelů, kteří se touto osobností zabývají a kteří se pokoušejí napravit nezasloužené přehlížení jeho života a díla z období marxistické historiografie. Autorčino rozhodnutí věnovat monografii právě rajhradskému benediktinovi není v zásadě náhodné: několikrát se mu věnovala již v minulosti,² včetně disertační práce, obhájené v roce 2016,³ z níž ostatně vychází předkládaná monografie. Publikace Emy Šimkové je v pořadí čtvrtým soustředěným autorským

-
- 1 Šimková, Ema: Život a osobnost Bedy Dudíka (1815–1890) pohledem jeho deníků. Olomouc 2018.
 - 2 Pokud je mi známo, tak ve třech příspěvcích a jednom podílu na monografii; Tomášková, Ema: „Revoluční“ návrh reformy školství. E-pedagogium. Nezávislý odborný časopis určený pedagogickým pracovníkům všech typů škol 3, 2010, č. 3, s. 124–135; táž: Beda Dudík OSB doktorandem v Olomouci. In: Historica Olomucensia XXVIII, 2011, č. 40, s. 95–108; táž: Historik a jeho pes aneb Neznámá tvář Bedy Dudíka. In: Jedinec a evropská společnost od středověku do 19. století. Olomouc 2014, s. 331–344; táž: K „druhému životu“ Bedy Dudíka. Historica Olomucensia XL, 2016, č. 50, s. 69–85.
 - 3 Tomášková, Ema: Život a osobnost Bedy Dudíka (1815–1890) pohledem jeho deníků, disertační práce (261 s.), obhájená na FF UP v Olomouci, 2016 [16. 1. 2020]. Dostupné na: <<https://theses.cz/id/69quif/>>.

pojednáním této osobnosti,⁴ ale teprve druhou ucelenou monografií,⁵ kladoucí si za cíl komplexněji vykreslit život a působení této bezesporu zajímavé osobnosti benediktinského klášterního konventu v Rajhradě a čelného představitele moravské historiografie druhé poloviny 19. století. Jak sama autorka píše, „cílem naší knihy je tedy doplnit Dudíkův obraz vytvořený dosud literaturou o zatím většinou opomíjenou problematiku jeho osobního života“, přičemž ji zajímal především jeho společenský (sociální) a kariéerní vzestup, jehož během života dosáhl, včetně předpokladů a jednotlivých fází vzestupu při vědomí, že se jednalo o řeholníka vázaného řádovými předpisy.⁶ V zásadě tak problematiku pojala jako případovou studii z oblasti sociálních dějin, týkající se představitele úzké sociální skupiny kléru mimo duchovní správu.⁷ Její optikou se pokusila vysledovat Dudíkovo rodinné zázemí, dětství a vliv jeho příbuzných na formování jeho osobnosti, včetně výchovy a vzdělání. Dále ji zajímal okruh jeho přátel a vliv rajhradských konventuálů na jeho životní postoje a názory. Poté se pokusila vypsát, jak asi Dudík vnímal svou roli benediktinského kněze, své tehdejší sociální postavení, k jakým metám směřoval a současně poodhalit komponenty jeho každodenního jednání včetně zásadních chronologických mezníků („stoupání po společenském žebříčku“, „rekonstrukce životního stylu“, „ústup z veřejného prostoru“).⁸ Z metodologického hlediska se zpracování problematiky pohybuje na pomezí sociálních dějin a historické antropologie s využitím jak klasických historických metod (zejména práce s klasickými pozůstalostními prameny), tak mikrohistorického přístupu. Jako hlavní informační zdroj své publikace si autorka, jak vyplývá už z názvu, vybrala subjektivně zaměřený písemný pramen – dochované Dudíkovy deníky.

4 Srv.: Kinter, Maurus: *Der mährische Landeshistoriograph Dr. Beda Dudik, O. S. B. Ehren-Abt von Trebitsch, kaiserl. Rath und Regierungs-Rath, Besitzer vieler hohen Orden. Eine Lebensskizze.* Brünn 1890, 22 s.; Dibetto, Senta: *Beda Dudik. Sein Leben – Sein Werk.* Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der philosophischen Fakultät der Universität Wien (stropjopis), 1970, 173 s.; Mahel, Richard: *Beda Dudík (1815–1890). Život a dílo rajhradského benediktina a moravského zemského historiografa ve světle jeho osobní pozůstalosti.* Praha 2015, 544 s.

5 Viz cit. dílo R. Mahela.

6 Šimková, Ema: *Život a osobnost*, s. 13. – Srv. s upřesněním v závěru: „intencí našeho textu bylo vylíčit obraz soukromého života Bedy Dudíka a jeho proměn v souvislosti s jeho společenským vzestupem, to vše především na základě Dudíkových osobních deníků“ (tamtéž, s. 253).

7 K autorkou v úvodu uváděným dvěma výchozím studiím a jedné syntéze, týkajících se problematiky kléru a jeho mobility v českých zemích, které považuje pro zpracování případové studie za klíčové, bych připojil ještě ucelenou monografii Tomáše W. Pavlíčka (*Výchova kněží v Čechách a její role v náboženské kultuře (1848–1914).* Praha 2017, 559 s.), přestože se primárně týká více situace v Čechách, než na Moravě a kolektivní práci Lukáše Fasory, Jiřího Hanuše a Tomáše W. Pavlíčka (*Kněžské identity v českých zemích (1820–1938).* Praha 2017, 318 s.).

8 Šimková, E.: *Život a osobnost*, s. 17–18.

Monografie je koncepčně rozdělena na úvod, čtyři základní textové oddíly, závěr a doplňující části. Obsahem úvodu je pojednání o autorčině přístupu k tématu a ke koncepčnímu uchopení zpracovávané problematiky.⁹ První oddíl obsahuje dvě na sebe navazující kapitoly, přičemž první je věnována analýze informačních zdrojů (pramenům a odborné literatuře) a dosavadní historiografické produkci týkající se Bedy Dudíka. Ocenit je nutné zejména systematický výčet, pečlivý rozbor a pokus o filiaci dobových textů encyklopedického charakteru (starších biogramů), ale i mladších nekrologů, včetně zahraničních (z roku 1890). Protože se zaměřila, jak sama píše, na „mimopracovní život Bedy Dudíka, zejména jeho rodinu a vztahy se sourozenci“,¹⁰ tedy na jeho „veřejnou“ sféru i privátní každodennost, rozhodla se (s přihlédnutím k metodice zpracování tématu) využít pro svůj výklad kromě tradičních archivních pramenů a odborné literatury také starších, vesměs stručných encyklopedických biogramů, z nichž se kromě stručné faktografie dá vyvodit postupný vývoj Dudíkova mediálního obrazu v čase. Ze stejného důvodu se také zaměřila na Dudíkovy nekrology, jejichž podrobný výčet podává v samostatné kapitole, a na otištěné i nezveřejněné texty tehdejších i mladších rajhradských konventuálů, kteří Dudíka buď osobně, nebo z rajhradské klášterní tradice dobře znali, s autorčíným dodatkem, že jejich texty obvykle vynikají pečlivostí a přesně uváděnou datací.¹¹ Systematicky se také věnuje dosavadní písemné odborné produkci k životu a dílu Bedy Dudíka.¹² Za problematickou tady pokládám pouze absenci první ucelené monografie k Bedu Dudíkovi z roku 2015 (ačkoliv Šimková ví o jejím vydání a v souhrnu použitých zdrojů ji dokonce cituje).¹³ Využila pouze její předobraz, totiž disertační práci (z roku 2011), která je však stručnější a v mnohých ohledech se od mladší a přesnější monografie odlišuje. Protože však Šimková pracovala pouze s disertací, mohou být některé vznesené výhrady k jejímu obsahu na stránkách její publikace svým způsobem už bezpředmětné. Stejně tak by v této souvislosti autorce prospělo více si ověřovat informace související s koncipováním této kvalifikační práce i dalších prací, aby nedocházelo k vyslovení nepřesností nebo zjevných omylů.¹⁴ S ohledem ke zvolenému pojetí publikace je naopak pochopitelné, že se autorka rozhodla nezabývat se informačními zdroji typu recenze, zpravidla vázané na Dudíkovy odborné publikační aktivity. Na druhé straně, polemiky v denním tisku, které Šimková taktéž vyloučila,

9 Tamtéž, s. 11–19.

10 Tamtéž, s. 13.

11 Tamtéž, s. 38.

12 Tamtéž, s. 47–65.

13 Tamtéž, s. 65, 278.

14 Tamtéž, zejména na s. 54 a 65.

mohou leccos napovědět i o proměně a vývoji Dudíkových postojů a osobních názorů v čase a v souvislosti s tím pak jinak uvažovat i o podmínkách a dílčích aspektech jeho postupného kariérního vzestupu. Za silně problematický autorčin informační zdroj naopak pokládám internetovou databázi Wikipedia, která jistě nepatří mezi verifikovatelné zdroje historického poznání a podle mého názoru by se v odborné historiografické práci vůbec neměla vyskytovat. Totéž platí ad exemplum i o sociálních médiích, jako je Facebook, kde autorka údajně dohledala Dudíkův biogram a po jeho nalezení ještě komentovala počet udělených „líků“ (!) z příslušného profilu. Je s podivem, že tyto pochybné zdroje Šimková zahrнула do komentovaného přehledu informačních zdrojů v úvodu, považující je patrně za věrohodné.¹⁵ Autorce na druhé straně slouží ke cti, že až na výše zmíněné, představila poměrně rozsáhlé množství relevantních informačních zdrojů. Chybí však jejich zevrubné zhodnocení ve smyslu odlišení podstatných zdrojů od těch nepodstatných, respektive od těch, které informace pouze z jiných zdrojů přejímají a nepřinášejí nic podstatného či nového k dosavadnímu bádání. Tím by se možná konečný výčet využitelných zdrojů významně snížil.¹⁶

Je třeba podotknout, že podtitul publikace je lehce matoucí, a to právě s ohledem na zvolený ústřední informační pramen. Evokuje totiž primární představu, že autorčino dílo je vystavěno výlučně na obsahu a výpovědní hodnotě dochovaných Dudíkových deníků. Čtenář se však brzy přesvědčí o tom, že tomu tak je pouze zčásti a při znalosti Dudíkovy dochované osobní pozůstalosti je zřejmé, že tomu ani nemohlo být jinak. Deníků se sice dochovalo významné množství, nicméně týkají se pouze vybrané části Dudíkova života.¹⁷ Autorka k tomu podotýká, že jsou využitelné „alespoň pro jistá období Dudíkova života“.¹⁸ Možná by tak publikaci více slušela korekce názvu ve prospěch dalších využitých archivních zdrojů. V případě života a díla Bedy Dudíka bude totiž vždy nutné sáhnout po dalších archivních pramenech v pozůstalosti, neboť pouze na základě deníkových záznamů není možné zachytit všechno podstatné. To si nepochybně uvědomovala i Šimková, která těchto deníků sice využila v relativně hojné míře, nicméně přesto musela sáhnout i k jiným informačním zdrojům historického poznání. Patrné je to zejména při srovnání kapitoly věnované rodinnému zázemí s charakteristikou jednotlivých osob s kapitolami k Dudíkovu učitelskému a později historiografickému působení v Brně.

15 Tamtéž, s. 33–34, 52, 64–65. – Je překvapivé nejen to, že se takové zdroje vyskytují v odborné historické práci, ale že se mohly vůbec dostat následně do knižní monografie, podléhající lektorování.

16 Autorka došla k číslu 200 informačních zdrojů (tamtéž, s. 65).

17 Dotýkají se pouze let 1831–1889 a ještě značně torzovitě. Teprve pro léta 1857–1889 máme dochovanou jejich systematictější řadu.

18 Šimková, E.: Život a osobnost, s. 14.

Zatímco první z kapitol bohatě čerpá informace z avizovaných deníků,¹⁹ pro další dvě potřebné informace v denících víceméně chybí, nebo je využitelné jen jejich marginální množství, a proto bylo nutné sáhnout po jiných zdrojích.²⁰ Deníky jen málo pokrývají období jeho dětství, studia a zrání, které byly klíčové pro jeho rozhodnutí nastoupit do moravského školství, stejně jako období pedagogické praxe a počátků historiografické činnosti. Ale i později, kdy už máme deníků k dispozici více, komentují jen některá období jeho života, neboť jsou dochovány fragmentárně (některé ročníky úplně chybí).²¹ Trochu překvapivá je na jedné straně autorčina skepse k významu a využití dochované (došlé) korespondence v Dudíkově osobní pozůstalosti (údajně s ohledem na koncepční uchopení tématu), pakliže se jí na straně druhé na jiném místě dovolává jako významného zdroje poznání, pokud pro sledované období nenalezla deník s osobními poznámkami rajhradského benediktina.²² Na rozdíl od ní se domnívám, že korespondence je vždy důležitou součástí informačních zdrojů, byť subjektivní povahy stejně jako zde uvedené benediktinovy deníky. Ukazuje se totiž, že některé události či jevy z jeho života jinak reflektuje jeho dochovaná korespondence a jinak je glosoval ve svých denících sám Dudík. To je překvapivě také případ sourozeneckého vztahu mezi Bedou Dudíkem a jeho oběma mladšími bratry Antonínem a Eduardem, který v korespondenci nabývá zcela jiných podob, než jak bychom vyčetli ze stručných deníkových poznámek.²³ V té souvislosti jí mohla autorka v práci využít lépe. Tak by patrně došla i k jinému zhodnocení Dudíkovy snahy zahájit výuku českého jazyka v Brně (1845–1848) i jeho záměru vytvořit svým studentům vlastní učebnici češtiny.²⁴ Navíc sledování proměny korespondenční sítě v čase je důležitým ukazatelem jak proměny Dudíkových osobních (korespondenčních) vazeb, často podmíněných novými pracovními zadáními, tak bývá současně svědectvím o důležitých událostech jeho osobního života a s tím souvisejícího vývoje životních postojů a názorů.

Další drobnou komplikací je autorčin přístup k obsahu a významu těchto deníků. Přestože si je zvolila za primární zdroj informací, nevyužila je nakonec

19 Tamtéž, s. 77–122.

20 Tamtéž, s. 163–203.

21 Autorka si tohoto deficitu byla patrně vědoma zejména po dopsání a bilančním zhodnocení své práce (tamtéž, s. 255).

22 Tamtéž, s. 14–15.

23 Srv.: tamtéž, s. 87–92, 98–99; Mahel, R.: Beda Dudík, s. 99–102.

24 Na rozdíl od Šimkové, která za touto činností shledává spíše fiskální příčiny (cit. dílo, s. 172–173), totiž aby si Dudík výukou přilepšil do svého nepříliš velkého měsíčního rozpočtu brněnského profesora, považují jeho výuku za cílený (exemplární) pokus přihlásit se k jazykovým snahám nemnoha národně orientovaných vlastenců na Moravě, jejichž myšlenky víceméně sdílel (spolu s A. V. Šemberou a dalšími), k čemuž mě opravňuje právě dochovaná korespondence i závěrečná část textu jeho nevydané učebnice z roku 1847.

v plné míře, jak by se jinak očekávalo. Povšimla si jen jedné skupiny dochovaných deníků, totiž jeho poznámek v klášterních direktářích, čímž prakticky zcela pominula jeho dochované cestovní deníky,²⁵ podle mého soudu stejné informační závažnosti, přinášející poznatky o jeho služebních i soukromých badatelských cestách a pomáhající datovat jeho aktivity na poli historiografie, archivnictví, diplomacie i jeho kulturně organizátorskou činnost. A to přesto, že o jejich dochování autorka věděla buď z vlastního studia Dudíkovy pozůstalosti, případně z odborné literatury.²⁶ Lze to však pochopit, byla-li autorčiným cílem pouze charakteristika Dudíkovy rodiny a jeho příbuzných, či benediktinova vzdělanostní a duchovní formace a nikoliv jeho komplikovaná cesta k vědecké (historiografické) a organizátorské činnosti.

Právě druhý oddíl knihy představuje Dudíkovy deníky jako pramen historického poznání a současně jako předmět autorčina samostatného bádání.²⁷ Tato část monografie, přes výhrady uvedené výše, patří po mém soudu k těm lepším, které obohacují dosavadní dudíkovské bádání. Tady Šimková po mém soudu přesně odhadla smysl Dudíkem vypsanych dochovaných deníků, když konstatovala, že Dudík „přístupem (= k zápiskům) připomínal spíše raně novověkého šlechtice, který zanechával svůj deník, aby mělo jeho potomstvo doklad o společenském významu svého prapředka a o jeho vysokých stycích“.²⁸ Jednalo se svým způsobem o konstrukci pozitivního mediálního obrazu, přičemž za „potomstvo“ můžeme v tomto případě považovat jeho generační nástupce: ať již budoucí rajhradské konventuály či badatele jeho odborného (historiografického) odkazu. Další tři oddíly knihy, rozpadající se na dílčí kapitoly, jsou pak věnovány vlastnímu meritmu publikace, kterým je vykreslení Dudíkova soukromého života, pokud možno vystavěném na základě stručných poznámek z dochovaných deníků, optikou výzkumu každodennosti a sociálních dějin.²⁹ Tady se autorka soustředila na bilanci životních osudů a vztahů mezi jednotlivými členy Dudíkovy rodiny, včetně jejich potomků přibližně do dvou generací a stejně tak i jejich širokého příbuzenstva, jak z matčiny, tak z otcovy strany.³⁰ Šimková se tak věnuje problematice, které nebyla dosud v souvislosti s Bedou Dudíkem důkladněji zkoumána, i když v některých ohledech

25 Cituje z nich pouze jedenkrát a víceméně v nepodstatné záležitosti (Šimková, E.: Život a osobnost, s. 251).

26 Tamtéž, např. s. 41, 67–68, 75 aj.

27 Tamtéž, s. 21, 38–39, 41, 65–76.

28 Tamtéž, s. 75–76.

29 Tamtéž, s. 77–252, jednotlivé části: s. 77–162 („Předpoklady vzestupu“), s. 163–203 („Období společenského vzestupu“), s. 205–252 („Soukromý život a životní styl moravského historika“).

30 Tamtéž, s. 77–122.

navazuje na předchozí podobné sondy literární historičky Evy Ryšavé.³¹ Autorce se podařilo podat barvitý obraz poměrně komplikovaných vzájemných vztahů uvnitř rodiny Dudíkových a zejména u jejich potomků a vzdálenějších příbuzných, neboť informace tohoto druhu jsou benediktinovým deníkům vlastní. Souvisí to jistě i s poznáním, že Beda Dudík po celý život udržoval velmi těsné a citově exaltované vztahy se svými rodiči i sourozenci a pokud možno, i s jejich dalšími potomky. Tato problematika nebyla dosud předmětem historiografického bádání, ani předchozí monografie z roku 2015, protože se použité deníky (jak ostatně sama autorka potvrzuje) prakticky netýkají soudobé politické situace a téměř nereflektují ani Dudíkovo tehdejší pedagogické nebo odborné (historiografické) bádání.³² S tím souvisí i další autorčino zjištění, že Dudíkovy deníky „byly zápisky vedené primárně pro vlastní potřebu, výrazně méně pak ve smyslu zapisování soukromých myšlenek či zkoumání vlastního nitra“.³³ Obojí je současně odpovědí autorce na její kritiku, proč bylo dosud Dudíkových deníků v historiografickém bádání tak málo využito. V další části se Šimková věnuje nabytí Dudíkova vzdělání a vstupu do benediktinského řádu mezi konventuály rajhradského kláštera, na základě toho, co tyto deníky obsahují.³⁴ Následující kapitola pojednává Dudíkovo pedagogické působení v Brně³⁵ a počátky i rozvoj jeho odborných aktivit od čtyřicátých do padesátých let 19. století, pro která nalézáme v denících daleko méně informací.³⁶ V další kapitole jsou stručně – víceméně výčtově – pojednány hlavní aktivity moravského historio-
grafa do osmdesátých let 19. století, včetně autorkou poněkud zjednodušeně viděného a schematicky líčeného známého sporu o polohu velkomoravského Velehradu, vzniklého na základě Dudíkova pojednání v jeho německy psané knižní řadě moravských dějin.³⁷ Následují dvě koncepčně i obsahově zdařilejší kapitoly: první věnovaná Dudíkovo životnímu stylu a každodennosti, která je příspěvkem k pochopení jeho života v podmínkách a kariérních možnostech tehdejší doby, a druhá, shrnující závěrečná léta jeho života, jako svědectví o benediktinově návratu do klášterního prostředí a přípravách na odchod z pozemského života. Obě pokládám, podobně jako kapitolu věnovanou rodinnému zázemí, za velmi zdařilé.³⁸ Poslední

31 Ryšavá, Eva: Historik Beda Dudík ve světle rodinné korespondence a vzpomínek. Sborník Národního muzea, řada C – Literární historie, 57 (Laudatio dr. Helze Turkové. Sborník příspěvků k životnímu jubileu), 2012, č. 1–2, s. 75–81.

32 Šimková, E.: Život a osobnost, s. 73.

33 Tamtéž, s. 75.

34 Tamtéž, s. 123–162.

35 Tamtéž, s. 163–174, 185–187.

36 Tamtéž, s. 175–184, 188–203.

37 Tamtéž, s. 205–220 (kapitola je uvozena podtitulem „Prostor a čas“).

38 Tamtéž, s. 221–243 („Životní styl moravského historio-
grafa“), 243–252 („Poslední léta života“).

oddíl je jednak závěrečným shrnutím, sumarizujícím dosažené výsledky autorčina bádání, jednak je bilancí použité metodologie výzkumu.³⁹ Následuje poněkud komplikovaně strukturovaný soupis použitých pramenů a odborné literatury, dále (neúplný) přehled Dudíkova tištěného díla a přehled digitalizovaných informačních zdrojů.⁴⁰ Na závěr autorka zařadila textovou a obrazovou přílohu, včetně doporučeného způsobu citace Dudíkových osobních deníků. Publikaci dále doplňuje cizojazyčný souhrn v angličtině a němčině a jmenný rejstřík.

Co se týče bilance výsledků autorského záměru, tak Šimková dospěla k přesvědčení, že zvolený zdroj historického poznání – osobní deníky – v zásadě naplnily autorčin záměr popsat Dudíkův soukromý život a pochopit podmínky a průběh jeho kariérního vzestupu. Současně ale přiznává, že „přes nebývalé kvantum dochovaných deníků jimi není pokryto celé období [...]. Týká se to zejména doby Dudíkova dětství a raného mládí, a co je zásadnější, poměrně klíčové etapy ve čtyřicátých a padesátých letech“. Tady přiznává, že bylo nutné sáhnout po dalších zdrojích, zejména dochované korespondenci, která sice „postrádá kontinuitu deníků, ale naopak poskytuje více prostoru pro podrobnější vylíčení vybraných témat“.⁴¹ Z hlediska výzkumu sociálních dějin byl podle autorky Dudíkův kariérní vzestup podmíněn třemi faktory: jednak získaným kvalitním vzděláním, dále příslušností k rajhradskému konventu benediktnů a blíže nespecifikovanou „příznivou shodou okolností, spojenou s uměním ji využít“,⁴² kterou Šimková aplikuje především na jeho badatelské cesty. Snad tím míní jakousi osudovou úspěšnost benediktinova jednání, které lze však často vysvětlit osobnostními předpoklady, promyšlenou pílí i uplatňovaným talentem. Možnost zčásti se odchýlit od předepsaných stanov a povinností vůči rajhradskému konventu mu současně podle Šimkové umožnilo „vést víceméně život nezávislého soukromého učence“, přičemž „nijak striktně neodděloval volný čas od času, zasvěceného práci a povinností“.⁴³ Šimková pak poněkud překvapivě dodává, že „charakteristika vědce z encyklopedických hesel“ (?) tak byla „doplněna o charakteristiku člověka a jeho životní cesty“.⁴⁴

Bohužel je nutné poznamenat, že se autorka ve svém textu nevyhnula několika zásadním omylům a vícero nepřesnostem, zvláště pokud se jedná o odbočky ve výkladu k charakteristice Dudíkova odborného (historiografického nebo archivního)

39 Tamtéž, s. 253–265.

40 Tamtéž, s. 267–299. – Za dosti neobvyklé považuji zařazení dobových příspěvků z denního tisku a encyklopedických medailonů mezi písemné prameny.

41 Tamtéž, s. 255, 257, 258.

42 Tamtéž, s. 261.

43 Tamtéž, s. 262.

44 Tamtéž, s. 263.

bádání. Naopak, při líčení merita jejího výzkumu – Dudíkova rodinného zázemí, nebo řeholního a duchovního života, kterým se podle všeho věnovala soustavněji, dosahuje ucelenějších, upřesňujících a nezřídka i nových zjištění, kterými významně doplňuje dosavadní bádání. V případě knižní monografie je jistě na škodu, když autorka u zmíněných osob, které přišly v nějakém ohledu s Dudíkem do kontaktu, neuvádí vždy jejich celé jméno a u těch laické veřejnosti méně známých často neuvádí, o koho se blíže jednalo. Bohužel se tak děje hned na začátku publikace v úvodu, když uvádí dvě významné osoby Dudíkova života jen jako „opata Schlossara“ a „přítele hraběte Lichnovského“.⁴⁵ Teprve později je v publikaci na jiném místě uvedeno celé jejich jméno a vysvětleno, o koho se vlastně jednalo.⁴⁶ Někdy však zůstane pouze u vypsání neúplného jména.⁴⁷ K drobným věcným nedostatkům patří i autorčino konstatování, že vykonáním rigorózního doktorátu v roce 1848 Dudík ukončil svou vědeckou formaci.⁴⁸ Ve skutečnosti tak učinil až habilitačním řízením na vídeňské univerzitě a tamějším epizodním působením v postavení soukromého docenta, když po dva roky (1855–1856) přednášel o pomocných vědách historických. Dokladem budiž i srovnání jeho historiografických textů konce čtyřicátých a konce padesátých let, přičemž rozdíl je zřejmý už po letmém přečtení. Dále má autorka místy problém s českým překladem některých původních německých názvů institucí: uvádí například nepřesný překlad (respektive doslovný) tehdejší německé vědecké společnosti na Moravě,⁴⁹ který má ale znít Moravskoslezská společnost pro zvelebení orby, přírodoznanství a vlastivědy. Stejně tak nelze souhlasit s označením Dudíkovy odborné publikace *Iter Romanum* z roku 1855 z bohemikálního zahraničního výzkumu za „práci reportážního charakteru“.⁵⁰ Jednalo se o výstup z ryze odborného bádání, finančně podpořeného moravským zemským výborem. Dudíkovu obsáhlou materiálovou studii o státoprávním postavení Opavska vůči Moravě autorka nesprávně považuje za „zprávu“ pro moravské stavy.⁵¹ Dále nelze souhlasit s autorčinou tezí, že Dudík byl „perfekcionista autorem monumentální – a pro-

45 Tamtéž, s. 15 a znovu na s. 43.

46 Tamtéž, s. 61–62.

47 Viz např. u „hraběte Lažanského“ (tamtéž, s. 196, 205). Přitom právě tady by bylo žádoucí vypsát jméno celé, aby nedocházelo k pochybnostem, zda se jedná o Leopolda Lažanského, svobodného pána z Bukové (1808–1860), v té době moravského místodržitele, nebo o jeho bratrance Antonína Lažanského, svobodného pána z Bukové (1815–1883), v té době dvorního radu, místodržitelského radu a místodržitelského vicepřezidenta.

48 Šimková, E.: Život a osobnost, s. 15.

49 Tamtéž, s. 24.

50 Tamtéž, s. 31.

51 Tamtéž, s. 190, pozn. č. 149.

to nedokončené – syntézy Dějin Moravy⁵². K jeho knižní řadě moravských dějin se vyjadřovali kriticky již jeho nástupci, jak v ohledu faktografickém, tak zejména interpretačním a tyto výhrady víceméně sdílí (s ohledem na současné bádání) i nyníjší historická věda. Daleko kvalitnějšími byly jeho materiálové publikace, z nichž některé lze plně využívat i v současnosti. V souvislosti s komentováním rajhradské literární produkce Šimková připomíná jeden z nekrologů z pera řádového archiváře Maura Kintera, v němž se tento benediktin zmiňuje, alespoň podle autorčiných slov o „veřejně nepřilíš známých aktivitách“ B. Dudíka, jakými byla angažovanost pro řád německých rytířů či podíl na diplomatickém řešení konfliktu Vatikánu s Ruskem, souvisejícím s majetkoprávními nároky krakovského biskupství na hmotné statky v Rusku.⁵³ Ve skutečnosti se jednalo už ve své době o poměrně známá Dudíkova angažmá, zejména v případě řádu německých rytířů. O tom svědčí i to, že Dudík v této záležitosti vstoupil do jednání přímo s velmistrem řádu, arcivévodou rakouským Maxmiliánem Josefem Habsburg-d'Este, jako s vedlejším členem vládnoucí habsburské dynastie, a dále s kancléřem a dvorním radou tohoto rytířského řádu Adalbertem Schönem, rytířem von Perlshof. Soudobému postavení a dějinám tohoto řádu, včetně prestižní záležitosti – pořádání jejich vzácné klenotnice a mincovní sbírky, Dudík věnoval řadu let intenzivního výzkumu a několik významných odborných studií a samostatně vydaných publikací, které byly odborné veřejnosti dostatečně známy.⁵⁴ Autorčino zdůvodnění Dudíkova programového ústupu z pedagogické dráhy po roce 1850 lze přijmout jen částečně. Nejdůležitější Dudíkovu ambici hned za kněžským povoláním, totiž jeho celoživotní touhu věnovat se historické vědě a získat prestižní úřad zemského historiografa (tedy funkci, kterou zastával v Čechách jím tolik obdivovaný František Palacký) Šimková překvapivě vůbec neuvádí a připomíná spíše zástupné (sekundární) faktory.⁵⁵ Podobně byl autorkou ne zcela pochopen přepis Dudíkova rozhovoru se švédským korunním princem Karlem Ludvíkem Bernadottem (později králem Karlem XV.) z roku 1851, vydaný tiskem rajhradským archivářem Václavem Janem Pokorným v roce 1932. Určitě v něm nešlo o Dudíkovo popření panslavismu, jak se autorka domnívá,⁵⁶ ale spíše o představení vybraných tezí k tehdejšímu pojetí monarchismu, účelově Dudíkem vyslovených s ohledem jak na osobu tazatele (přesvědčeného zastávce monarchismu), tak rakouské c. k. úřady, které si tento přepis od Dudíka vyžádaly, s ohledem

52 Tamtéž, s. 82.

53 Tamtéž, s. 39.

54 K tomu blíže Mahel, R.: Běda Dudík, s. 257–270.

55 Šimková, E.: Život a osobnost, s. 190–192.

56 Tamtéž, s. 43, 194–195.

na jeho činnost v době předbřeznové.⁵⁷ Nelze přijmout ani autorčino konstatování, že se vedení nově zřízeného Ústavu pro rakouský dějezpyt ve Vídni ujal „víceméně neznámý Theodor Sickel“.⁵⁸ Už v době svého nástupu (1869) se jednalo o mimořádně dobře školeného archiváře, diplomatika a paleografa s významnou praxí ve Francii, kterou pak od roku 1857 úspěšně rozvíjel nejprve na vídeňské univerzitě. Kromě toho nebyl prvním ředitelem jmenovaného rakouského ústavu, ale až druhým po Albertu Jägerovi (1854–1869).⁵⁹ U stručného výkladu k Dudíkovu věcnému sporu o polohu velkomoravského Velehradu (či na jiném místě publikace) mi chybí zmínka o ideologickém podtextu konfliktu: totiž vylíčení národnostní a národně politické situace na Moravě, která právě tomuto sporu dávala hlubší smysl i relevanci, když osobní konflikt dvou intelektuálně nadaných mužů (Bedy Dudíka a Vincence Brandla) povýšila na spor o prosazení programu českého národního hnutí na Moravě (byť v tomto případě značně přeceněného). Pak by bylo také čtenáři patrnější, v čem se lišilo tehdejší Dudíkovo vlastenectví (zemský patriotismus) od vlastenectví (národně orientovaného) Brandlova. A v tomto kontextu je třeba vidět a proto i náležitě opravit autorčino tvrzení, že Dudík tehdy pokládal již cyrilometodějskou (zemskou) velehradskou tradici za „přepjatě uctívanou“ či „nezdravou“.⁶⁰ Bylo tomu právě naopak: dlouho se nechával inspirovat tzv. Družinou Sušilovou (podle kněze a Dudíkova současníka učitele Františka Sušila), která mimo jiné tuto tradici ctíla a dále na Moravě propagovala. V publikaci se dále vyskytují drobné nedostatky lexikálního či syntaktického charakteru: například slovní spojení „k přítomné politické situaci“⁶¹ by bylo vhodnější nahradit spojením „k soudobé politické situaci“ apod. Výjimečně je možné narazit i na konstatování víceméně nelogická: například měl Dudík podle Šimkové i ve stáří pravidelně vzpomínat na svou matku Magdalénu, přičemž se autorka odvolává na zápis v deníku z roku 1862. V té době měl však Dudík teprve 47 let. Jinou takovou informací je teze o predispozici k některým dědičným chorobám u příbuzných Bedy Dudíka, autorkou údajně odvozenou z dobových matričních záznamů o úmrtí (!).⁶²

57 K tomu blíže Mahel, R.: Beda Dudík, s. 233–235.

58 Šimková, E.: Život a osobnost, s. 202.

59 Blíže Šusta, Josef: Sickel Theodor. Český časopis historický 14, 1908, č. 3, s. 371–374. Uhlirz, Karl: Theodor v. Sickel. Zum Vollendung seines 80. Lebensjahres. Allgemeine Zeitung: Beilage, 1906, č. 293, z 18. 12. 1906, s. 530–532, č. 294, z 19. 12. 1906, s. 537, Goll, Jaroslav: Ústav pro rakouský dějezpyt. Český časopis historický 11, 1905, č. 1, s. 68–72, Lhotsky, Alphons: Geschichte des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 1854–1954. Festgabe zur 100 Jahr-Feier des Instituts. Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, 1954, sv. 17, 424 s.

60 Šimková, E.: Život a osobnost, s. 213.

61 Tamtéž, s. 73.

62 Tamtéž, s. 248. – První důkaz o roli DNA v přenosu genetické informace byl učiněn až v roce 1943. Jednalo se o experiment vědců Oswalda Averyho, Colina MacLeoda a Maclyna McCartyho.

Ve své publikaci z roku 2015 jsem poznamenal, že odkaz Bedy Dudíka byl už ve své době v zásadě dvojitý: jednak odborný (zejména historiografický), kterému jsem se především sám věnoval, jednak duchovní jako kněze a konventuála rajhradského kláštera, čemuž věnovala významnou pozornost Ema Šimková, včetně vlivu původního rodinného zázemí. Přes výše uvedené připomínky a výhrady považuji proto knižní publikaci E. Šimkové za důležitý publikační počín, který ve vybraném segmentu (rodinné poměry a vztahy sourozenců Dudíkových, cesta Bedy Dudíka za vzděláním, role kněžství a rajhradského benediktinského kláštera v jeho kariéřním vzestupu) významně posunuje a doplňuje současné historiografické bádání o životě a díle moravského historiografa Bedy Dudíka.

Šimková, Ema: Život a osobnost Bedy Dudíka (1815–1890) pohledem jeho deníků, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Olomouc 2018, 334 s.

Navíc stanovovat zpětně predispozici k dědičným chorobám jen na základě uvedených poznámek v úmrtních záznamech pro 19. a začátek 20. století, je čistou spekulací, nezohledňující ani omezené možnosti tehdejší diagnostiky.